

Program proti šikanování 2024/2025

**Základní škola a Mateřská škola Horní Moštěnice,
příspěvková organizace**

OBSAH

Program proti šikanování.....	- 2 -
Charakteristika šikanování	- 2 -
Aktivity	- 2 -
Krizový plán „A“	- 3 -
Krizový plán „B“	- 4 -
Výchovná opatření.....	- 5 -
Krizový plán při řešení šikany zaměřené na učitele.....	- 5 -
Instituce zabývající se šikanou ve škole:.....	- 6 -
Kde hledat pomoc:	- 6 -
Příloha č. 1.....	- 7 -
Příloha č. 2.....	- 9 -
Příloha č. 3.....	- 10 -
Příloha č. 4.....	- 11 -
Příloha č. 5.....	- 12 -
Příloha č. 6.....	- 15 -

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Program proti šikanování je součástí Preventivního programu školy. Hlavním východiskem jeho realizace je **Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016)** a **Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č. j.: 25884/2003-24**. Na tvorbě a realizaci Programu proti šikanování se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy, práci koordinuje školní metodik prevence.

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí.

CHARAKTERISTIKA ŠIKANOVÁNÍ

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy. V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí je šikana **zvláště zákeřná**, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu.

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je **ublížit, ohrozit nebo zastrašovat** žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek pomluv, vyhrožování či ponižování.

Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. **kyberšikanu**. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví obětí.

AKTIVITY

Ředitel školy zajistí:

- dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním, při přecházení žáků do školní družiny.

Školní metodik prevence zajistí:

- na začátku šk. roku publikuje „Program proti šikanování“ na www.zshornimostenice.cz a informační nástěnce školy

- aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování
- doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikanování.

Pedagogičtí pracovníci:

- vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka
- zařazují téma šikany do vyučovacích hodin v rámci svých předmětů, viz příloha MPP.
- pomáhají rozvíjet pozitivní vztahy mezi žáky ve třídách a úctu k životu druhého člověka
- vnímají vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce
- vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům ovlivňují chování žáků
- samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Třídní učitelé:

- na začátku šk. roku seznámí žáky (přiměřeně jejich věku) s krizovým plánem
- na začátku šk. roku informují zákonné zástupce o tom, co mají dělat v případě, když se dozvědí o šikanování (na třídní schůzce)
- minimálně jedenkrát měsíčně zařazují třídnickou hodinu, jejíž náplní je:
 - stanovení třídních pravidel chování
 - hry podporující solidaritu a toleranci
 - hry podporující vědomí sounáležitosti
 - hry posilující zapojení všech žáků do aktivit třídy
 - hry podporující spolupráci mezi dětmi a pozitivní vzájemné vztahy
 - hry podporující právní odpovědnost jedince
 - komunitní kruh na aktuální téma vztahů ve třídě
- všímají si třídního klimatu, pozorují jeho změny, konzultují s ŠMP a ostatními pedagogy
- ke zmapování situace ve třídě mohou použít depistážní dotazník Michala Koláře, viz příloha

Organizace školního roku:

- ve školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení
- pedagogičtí pracovníci vhodně využívají akce školy:
 - akce školní družiny
 - lyžařský kurz
 - výlety
 - školu v přírodě
 - exkurze v rámci vyučovacích předmětů

KRIZOVÝ PLÁN „A“

Zahrnuje situace, které škola zvládne řešit **vlastními silami**. Do této skupiny patří postupy pro **počáteční** stadia šikanování. Krizový tým: ředitel školy, ŠMP, výchovný poradce, TU.

1. **Pozorování** atmosféry ve třídě, **konzultace** s kolegy.

2. **Oznámení** podezření vedení školy, VP, ŠMP.
3. **Rozhovor** s těmi, kteří na šikanování upozornili - mezi čtyřma očima.
4. **Nalezení** vhodných, nezaujatých svědků.
5. Individuální, případně konfrontační **rozhovory se svědky** (nikoli však konfrontace obětí a agresorů), pořídit zápis rozhovoru.
6. Zajištění **ochrany** obětem, zjistit od ní co nejvíce informací, oběť často nechce o svých problémech hovořit, bojí se, stydí, zapírá, tvrdí, že o nic vážného nejde.
7. **Rozhovor s agresory**, případně konfrontace mezi nimi.
8. **Spolupráce** s rodiči oběti i agresorů.
9. **Rozebrání** situace se třídou, další práce se vztahy.

Třídní učitel spolu s metodikem prevence vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany. Navrhne pedagogické radě potrestání agresorů.

KRIZOVÝ PLÁN „B“

Zahrnuje situace, kdy škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií. Sem patří řešení případů pokročilé a nestandardní šikany, např. výbuchu skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování.

1. **Překonání** šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. **Domluva** pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. **Zabránění** domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující **pomoc** a podpora oběti.
5. **Nahlášení** policii.
6. **Vlastní vyšetřování.**

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy, školního metodika prevence a výchovného poradce s dalšími institucemi a orgány.

- ✓ V resortu školství – s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Přerově,
- ✓ v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- ✓ v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany,
- ✓ dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR,
- ✓ ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu,
- ✓ v případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů,
- ✓ další práce s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů,

- ✓ pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ

Pro potrestání agresorů budou použita tato výchovná opatření:

- napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy,
- snížení známky z chování.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

- Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné **umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.**
- Ředitel školy podá **návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.**

Spolupráce s rodiči

Při **nápravě šikanování** je potřebná spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

Selhání školy v řešení šikany

V případech podezření nebo již prokazatelných projevů šikany, které nejsou bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, je zcela na místě se obrátit na ředitele školy písemně, osobně nebo v elektronické podobě. Dále je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci.

KRIZOVÝ PLÁN PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY ZAMĚŘENÉ NA UČITELE

- Zajistit si osobní bezpečí, ochranu
- Zajištění dohledu ve třídě – požádat kolegu, vedení školy
- Vyžaduje-li to situace zajistit případně izolaci agresora a zároveň bezpečí pro ostatní žáky ve třídě
- Dovolit si čas pro zpracování šoku, neobviňovat se, monitorovat u sebe příznaky stresu a případně vyhledat odbornou pomoc

- Potřeba podpory – kolegů, ředitele školy (hospitace, doprovod do hodin)
- Sběr informací – dotazníková šetření, evaluace – neptat se proč k tomu došlo, ale pouze kdy, kdo, jak)
- Pracovat s dotyčnou třídou, zajistit posouzení sociálních vztahů ve třídě, podle výsledků stanovit další postupy řešení
- Zajistit intervenční program selektivní nebo indikované primární prevence k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě
- V okamžiku vyřešení problému pozvat jednotlivě zákonné zástupce
- Revize krizového plánu pro budoucnost

INSTITUTE ZABÝVAJÍCÍ SE ŠIKANOU VE ŠKOLE:

PPP OK, pracoviště Přerov
Střední škola technická Přerov
Kouřilkova 8, 750 02 Přerov
Telefon: 581 217 760, 581 208 014
Fax: 581 210 066:
E-mail: ppp@ppp-prerov.cz

KDE HLEDAT POMOC:

- <http://www.pomoconline.cz> - Podpora obětem šikany - Národní centrum bezpečnějšího internetu
- <http://www.minimalizacesikany.cz> - Projekt zaměřený na snížení výskytu šikany na českých školách, poradna
- <http://www.nasedite.cz> - Nadace Naše dítě
- <http://www.bkb.cz> - Bílý kruh bezpečí
- <http://www.sikana.org> - Občanské sdružení Společenství proti šikaně
- <http://www.e-bezpeci.cz> - E-Bezpečí
- <http://www.rodina.cz>

V Horní Moštěnici 18. září 2024

Mgr. Jiřina Ostrčilová
školní metodička prevence

Mgr. Libor Kubík
ředitel školy

6 příloh: dotazníky, informační letáky

PŘÍLOHA Č. 1

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřenin, modřin, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.

- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

PŘÍLOHA Č. 2

Stádia šikanování

Motto: Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem. Michal Kolář

PRVNÍ STADIUM: ZROD OSTRAKISMU

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné legrácky“ apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

DRUHÉ STADIUM: FYZICKÁ AGRESE A PŘITVRZOVÁNÍ MANIPULACE

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

TŘETÍ STADIUM (KLÍČOVÝ MOMENT): VYTVOŘENÍ JÁDRA

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito širitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

ČTVRTÉ STADIUM: VĚTŠINA PŘIJÍMÁ NORMY

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

PÁTÉ STADIUM: TOTALITA NEBOLI DOKONALÁ ŠIKANA

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

PŘÍLOHA Č. 3

Doporučená literatura z oblasti školního šikanování

Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.

Kolář, M. (1997, 2000). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.

Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.

Kolář, M. (Ed.) (2004). Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PF UP 30.3.

Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.

Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: sborník metod. Praha, IPPP.

Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál.

Bendl, Stanislav. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003. 197 s. ISBN 80-86642-08-9.

Říčan, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.*

Časopisy

Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociální prevence. Bratislava: Národné osvetové centrum.

Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina č.3/2007

Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18

Kolář, M. (2005). Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.

Kolář, M. (1998). Soudce Lynch na českých školách? Vyšetřování a léčba specifických typů šikan; in Sborník „Prevence šikanování ve školách“, Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Praha.

PŘÍLOHA Č. 4

Informační leták pro žáky ZŠ

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto?

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ (ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, ŠKOLNÍM PSYCHOLOGEM, VÝCHOVNÝM PORADCEM).

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímal si tě. Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvalu říct to ani svým rodičům, zavolej na místní **Linku bezpečí**, telefon **581 207 900**,

popř. do Psychosociálního centra v Přerově, telefon **581 209 622, 581 204 720**

Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

- Telefon na pražskou **Linku bezpečí**, telefon **800 155 555 nebo 116 111**.

Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu.

PŘÍLOHA Č. 5

Informace pro rodiče

Vážení rodiče,

obracíme se na Vás s důležitými informacemi, které se týkají všech zúčastněných školního vzdělávání (žáci – rodiče – pedagogové - další instituce).

Naše škola začala pracovat na preventivním programu proti šikanování, protože jsme si stanovili jako jednu z priorit našeho školního výchovně vzdělávacího programu zdravé a bezpečné sociální klima školy. Jedním z nejdůležitějších kroků k dosažení této priority je účinná spolupráce s Vámi, rodiči.

Chceme, abyste pochopili, o co se snažíme. Chceme, abyste se přesvědčili, že bez Vás to nedokážeme.

Proto chceme, abyste měli pravdivé a použitelné informace.

Děkujeme Vám za čas, který čtení tohoto listu věnujete.

učitelé ZŠ a MŠ Horní Moštěnice

ČASTÉ OMYLY ČILI ... NENÍ PRAVDA, ŽE...

- ...ten, kdo šikanuje, je vyšinutý jedinec...
- ...ten, kdo je týrán, si za to může sám...
- ...mému dítěti se to (být agresorem, být obětí) nemůže stát...
- ...přísná kázeň to vyřeší...
- ...je to jen kočkování, vždycky to bylo, není to žádný problém...
- ...taková je doba, nedá se s tím nic dělat...
- ...není to moje věc, ať si to vyřeší tam, kde se to děje...
- ...vše se vyřeší změnou skupiny (třídy, školy)...
- ...ostatní ze skupiny (ze třídy) do toho netahejte, ti za nic nemůžou, nic nezmění a nic neřeknou, protože přece nebudou bonzovat...

ŠIKANOVÁNÍ Z HLEDISKA PRÁVA

...je v řadě případů naplnění skutkové podstaty řady trestních činů: omezování osobní svobody, vydírání, vzbuzení důvodné obavy, loupeže, ublížení na zdraví, poškození cizí věci, znásilnění, pohlavního zneužívání ...

CO NABÍZÍME:

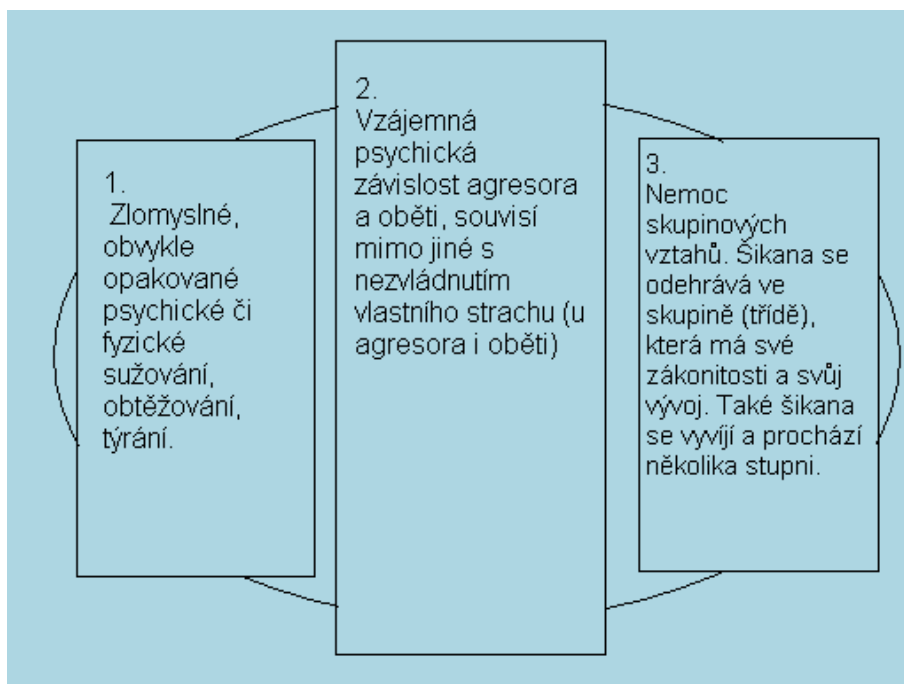
Bereme vážně všechny informace, se kterými se nám svěříte.

Každou situaci profesionálně prošetříme podle dohodnutých postupů.

Podělíme se o všechny informace, které poskytovat můžeme a o které budete stát.

Poradíme Vám, kam se obracet pro odbornou radu, kde sehnat další informační zdroje.

Nabízíme Vám v tomto přehledu základní informace, se zvědavými rodiči domluvíme společné setkání i za přítomnosti odborníka.

ŠIKANA JE SOUČASNĚ:**CO UŽ UMÍME VE ŠKOLE PROTI ŠIKANĚ UDĚLAT:**

- Víme, čeho si máme všímat.
- Víme, jak odhadnout stupně šikany.
- Víme, jakých konkrétních chyb se máme při vyšetřování jednotlivých stupňů vyvarovat.
- Máme speciální krizové plány, které nám pomáhají rychle reagovat, jakmile vyhodnotíme informace z šetření.
- Víme, že musíme šikanu řešit komplexně ve všech třech jejích rozměrech (viz „tři v jednom“). Jsme učitelé, proto spolupracujeme s odborníky tam, kde končí naše profesní kompetence.

PĀTERO PRO RODIČE

1. Všimějte si nejrůznějších projevů, které by mohly být známkou šikany (např. změny nálady a chování dítěte, neochota o škole hovořit, bolesti břicha před ranní cestou do školy, poničené pomůcky, stálý nedostatek peněz...).
2. Pokud se Vám dítě se svým trápením svěří, důvěřujte mu, podpořte ho, neodbývejte ho obvyklým: „To je normální, vyříd' si to sám...“
3. Pokuste se opatrně zjistit co nejvíce podrobností.
4. Kontaktujte nás, navštivte nás, informujte třídního učitele, školní preventistku, výchovného poradce, ředitele. Domluvíme se na dalším společném (!!!) postupu.
5. Velice důležité je, abyste o šikaně něco věděli. Tento list přináší jen letmé nahlédnutí do problematiky. Jsme připraveni Vám poskytnout podrobnější údaje. Můžete navštívit webové stránky www.minimalizacesikany.cz.

STUPNĚ (ZÁKONITOSTI VÝVOJE) ŠIKANY:

1. Zárodečná forma, potenciálně přítomná v každém kolektivu, projevuje se vyčleňováním některých jedinců na okraj skupiny – většinou slovní projevy, fyzické ústrky.
2. Přitvrzování projevů: výhrůžky, nadávky, fyzické útoky, zatím jen od agresora(ů).
3. Vytvoření jádra, uskupení kolem agresora, pokud nezasáhne někdo zvenčí, znamená to začátek systematické šikany.
4. Většina skupiny přijímá normy agresorů, přidávají se i mírní a slušní žáci (i ve fyzickém násilí!!!).
5. Dokonalá šikana = totalita, ztráta zbytků zábran, brutalita se stává normou pro celou skupinu.

KONTAKTY**Mgr. Jiřina Ostrčilová, školní metodička prevence**ostrcilova@zshornimostenice.cz**RNDr. Karel Sýkora, výchovný poradce**sykora@zshornimostenice.cz**Mgr. Libor Kubík, ředitel školy**zs@zshornimostenice.cz

PŘÍLOHA Č. 6

Depistážní dotazník šikanování I
(pro zachycení alarmujících signálů)**Varianta A (výpovědi žáka o sobě)**

1. Ublížoval ti někdo ze třídy?
2. Ublížoval ti někdo ze školy?
3. Stalo se to víckrát? Pokud ano, kolikrát?
4. Jak ti bylo ubližováno?
5. Kdy se to stalo?
6. Kde se to stalo?
7. Cítil(a) ses z toho nešťastný(á), vystrašený(á)?
8. Jsi chlapec, nebo dívka?
9. Ten, kdo ti ublížil, byl chlapec, nebo dívka?
10. Řekl jsi o tom někomu? Pokud ano, komu?

Varianta B (pohled žáka na druhé)

1. Kdo ubližuje slabším?
2. Kdo zastrašuje a ponižuje spolužáky?
3. Kdo používá násilí proti druhým?
4. Kdo zesměšňuje spolužáky?
5. Kdo nejvíc pošťuchuje?
6. Kdo se nejvíc pere?
7. Kdo se stává terčem různých vtipů a legrací?
8. Kdo má strach z nějakého spolužáka?
9. Kdo je ostatními přehlížen a odmítán?
10. Kdo je fyzicky napadán a neumí se bránit?

Příklady z celkového šetření situace:

Kdo je přátelský a kamarádský?

Kdo se zastává slabších?

Kdo dává třídu dohromady?

Kdo umí nejlépe uklidnit hádku?

Kdo je spolehlivý a zodpovědný?

Kdo je nejobětavější?

Kdo je soucitný, empatický, dokáže naslouchat? (pro studenty SŠ)

Kdo se umí ze spolužáků nejlépe prát?

Koho považuješ za nejchytřejšího? Komu to myslí a má dobré nápady?

S kým je největší legrace?

Kdo je odvážný a nebojí se?

Kdo nejvíc žaluje?

Koho mají rádi učitelé?

Kdo se nejslušněji chová k pedagogům?

Koho bys chtěl za předsedu třídy a proč?

Depistážní dotazník šikanování 2

Úvodem k dotazníku

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně, ubližuje druhým.

Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co je ti nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí - strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci, bije tě. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak, pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Šikanování se děje skrytě a my se o něm můžeme dozvědět pozdě nebo vůbec ne. Proto potřebujeme tvoji pomoc a prosíme tě, abys vyplnil(a) anonymně (tajně) tento dotazník. Informace nám pomohou zabránit ubližování slabým a bezbranným a vytvořit bezpečnější prostředí pro všechny.

Škola

Datum Třída Pohlaví/chlapec, děvče/:

Instrukce: Zakroužkuj nebo podtrhni odpověď, která je pravdivá.

Nepodepisuj se!

 1. Jsi rád(a) v této třídě? Ano Ne
 Označuj známku od jedničky do pětky. 1 2 3 4 5

 2. Máš ve třídě dobrého kamaráda? Ano Ne

 3. Jaké bylo tvoje poslední vysvědčení?
 - jedničky a dvojky, případně samé jedničky;
 - několik trojek;
 - několik čtyřek;
 - jedna i více pětěk.

 4. Patříš ve vaší třídě do nějaké party? Ano Ne

 5. Jakou známku jsi dostal(a) na vysvědčení z chování?
 - jedničku
 - dvojku
 - trojku

 6. Byl(a) jsi svědkem toho, že je ubližováno tvému spolužákovi jinými spolužáky ze školy? Ano Ne

 7. Ubližoval nebo ubližuje někdo ze třídy tobě? Ano Ne

 8. Jak ti ubližují? (Stačí, když zaškrtněš, co se ti stalo, ale můžeš to popsat i vlastními slovy.
 Ignorování - posměch - pomluvy - ponižování - nadávky - bití - fackování - kopání - rány pěstí - Jinak - jak?

 9. Zamysli se a napiš, jak často ti bylo ubližováno:
 - Téměř každý den
 - Téměř každý týden
 - Asi jednou do měsíce

10. Kde se to děje? Ve třídě - na chodbě - v šatně - na WC - v jídelně - družině - cestou do školy nebo ze školy - v tělocvičně - na hřišti - Pokud jinde, tak kde?

11. Ten, kdo ti ubližuje, je chlapec, nebo dívka? Dívka Chlapec
Kolik je těch, kteří ti ubližují?

1	1
2	2
3	3
Více než 3	Více než 3

12. Ublíží ti někdo ze školy? Ano Ne

13. Jak ti ubližují? (Stačí, když zaškrtněš to, co se ti stalo, ale můžeš to popsat i vlastními slovy.)
Ignorování - posměch - pomluvy - ponižování - nadávky - bití - fackování - rány pěstí - kopání - Jinak - jak?

14. Zamysli se a napiš, jak často ti bylo ubližováno:

- Téměř každý den
- Téměř každý týden
- Asi jednou do měsíce

15. Kde se to děje?

Ve třídě - na chodbě - v šatně - na WC - v jídelně - v družině - cestou do školy nebo ze školy - v tělocvičně - na hřišti - Pokud jinde, tak kde?

16. Ten, kdo ti ubližuje, je chlapec, nebo dívka? Dívka Chlapec
Kolik je těch, kteří ti ubližují?

1	1
2	2
3	3
Více než 3	Více než 3

17. Řekl(a) jsi o tom někomu? Ano Ne

18. Pomohl ti ten, komu jsi to řekl(a)? Ano Ne

19. Myslíš si, že je dobrý nápad požádat o pomoc učitele? Ano Ne

20. Byl potrestán ten, kdo ti ubližoval? Ano Ne

21. Řekl(a) jsi o tom, že ti někdo ubližuje, rodičům? Ano Ne

22. Kdo si myslíš, že by ti nejvíce mohl pomoci a jak?

23. Jsi sám (sama), komu ve tvrdě nebo ve škole ubližují? Ano Ne

24. To, že ti někdo ubližuje, není správné, a jistě myslíš na to, proč tohle trápení máš zrovna ty. Řekli ti, proč ti ubližují?
Nebo co si myslíš, že je k tomu vede, aby ti ubližovali?

25. Zkusil(a) ses bránit? Ano Ne

26. Jak si myslíš, že by měl být potrestán někdo, kdo ubližuje jinému?

27. Ubližuje ti někdo z jiné školy? Ano Ne

Jak ti ubližují?

Kolik jich je?

Jak často se to děje?

(podle M. Koláře)

- <http://gambling.podaneruce.cz/pomoc/pro-blizke-hracu/kdyz-hraje-moje-dite/>